

The Digital *Compendium moralium notabilium* Project
(<http://compendium-project.wlu.ca>)

33 quotations attributed to Ricardus Venusinus in the *Compendium moralium notabilium* (from
Epytoma sapientie, Venice, 1505)

Pars 1, Liber 3, Rubrica 2: De moralitate (fol.19va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 3. **Usus et mores: seris
formantur ab annis.**

Usus et mores seris formantur ab annis.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.73).

Pars 1, Liber 3, Rubrica 5: De moralitate circa se et alium (fol.20va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 2. **Quam mihi plus aliis non debeo credere de me.**

Quam mihi plus aliis non debeo credere de me; / scit bene vir sapiens quid sua bursa ferat.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.69).

Pars 1, Liber 3, Rubrica 12: De facilitate et difficultate (fol.22rb)

Ricardus iudex venusinus. **Est labor in labiis mendacia composituris. Uera locuturis non labor vllus inest.**

Est labor in labris mendacia composituris; / vera locuturis non labor ullus inest.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.128).

Pars 2, Liber 1, Rubrica 2: De bonitate et prauitate (fol.26rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractione nuptiarum capitulo 45. **Frenari feritas a feritate solet.**

frenari feritas a feritate solet.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.138).

Pars 2, Liber 2, Rubrica 1: De veritate et falsitate et mendacio (fol.31va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 37. **Est labor in labiis mendacia composituris: vera locuturis non labor vllus inest.**

Est labor in labris mendacia composituris; / vera locuturis non labor ullus inest.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.128).

Pars 2, Liber 2, Rubrica 2: De fide seu fidelitate et infidelitate seu perfidia (fol.32ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitula 37. **Quis bonus absque fide: / Est homo vas vacuum deficiente fide: / Uirtutes alius frustra conaris habere. / Si virtus fidei deficit ipsa tibi.**

Quis bonus absque fide? Sapiens est quis sine sensu? / Est homo vas vacuum, deficiente fide. / Virtutes alias frustra conaris habere, / si virtus fidei deficit una tibi.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.127).

Pars 2, Liber 3, Rubrica 3: De predilectione suiipsius (fol.37rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 28. **Plus alios quam se quis nisi stultus amat.**

Insipiens aliena colit propriumque relinquit; / plus alios quam se quis (nisi stultus) amat?

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.111).

Pars 3, Liber 1, Rubrica 1: De intelligentia cognitione ingenio et scientia consideratione morali (fol.61rb)

Ricardus venusinus iudex libro de pertractatione nuptiarum capitulo 28. **Sepius audiui: quia post conuiuia non est / Consilium compos: stat nemo bene sui. / Est hebes ingenium dape multa ventre recepta / Non est perfecte tunc rationis homo. / Turbatur cerebrum: cessat discretio mentis. / Cur satur est venter: spiritus alter inest. / Precipue bachus in nobis si dominetur.**

Saepius audiui quod post convivia non est / consilium, compos stat bene nemo sui; / Est hebes ingenium, dape multa ventre repleto; / non est perfectae tunc rationis homo; / Turbatur cerebrum; cessat discredo mentis; / cum satur est venter spiritus alter inest; / Praecipue Bacchus in nobis si dominatur, / cogimur inviti verba stupenda loqui.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.113-14).

Pars 3, Liber 5, Rubrica 11: De vaniloquio et multiloquio (fol.77vb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo i. **Pacem sermo bonus gignit: et gaudia mestis / Cordibus infundit: tristitiamque leuat. / Ignis aqua: verbisque bonis extinguitur ira. / Sermo bonus quandoque magis quam facta perorant. / Nil sermone bono gratius esse solet.**

Pacem sermo bonus affert, et gaudia moestis / cordibus infundit, tristitiamque levat; /
Ignis aqua, verbisque bonis extinguitur ira / placatum nobis dant bona verba Deum. /
Sermo bonus quandoque magis quam facta perorat / nil sermone bono gratius esse solet.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.91).

Pars 3, Liber 5, Rubrica 13: De aspera vel rigida et de verbis malignis ac conuiciis (fol.78va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 9. **Sermo quidem prauos homines accendit adiri / Letitia trahat: iurgia magna mouet. / Mores quippe bonos sermo corrumpit iniquus / Soluit ad accensas arma cruenta parat. / Discordare facit: concordēs scandala gignit / Sermo magis prauus quam mala facta nocet.**

Sermo quidem prauus homines accendit ad iram, / laetitiam turbat, iurgia magna mouet; / Mores quippe bonos sermo corrumpit iniquus, / solvit amicitias, arma cruenta parat, / Discordare facit concordēs, scandala gignit; / sermo magis prauus quam mala facta nocet.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.92).

Pars 4, Liber 1, Rubrica 1: De temperantia et modestia modo atque nimietate (fol.86rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 33. **Quas agimus cunctis modus est in rebus habendus. / Iusque rectumque perit deficiente modo.**

Quas agimus cunctis modus est in rebus habendus; / jus rectumque perit, deficiente modo.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.119).

Pars 4, Liber 2, Rubrica 1: De diuitiarum proficuo et nocumento paupertatis (fol.90ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 4. **Denarius bonus est socius quicquid petis illi / Dat tibi: denario cuncta parare potes.**

Denarius bonus est socius; quicquid petis illi, / dat tibi, denario cuncta patrare potes.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.75).

Pars 4, Liber 2, Rubrica 2: De paupertatis proficuo et molestia ac illaudatione diuitiarum (fol.91ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 5. **Denario castella simul produntur et vrbes / Denario falli sepe puella solet. / Denario quondam qui non erat efficitur fur / Et bonus ante nimis incipit esse malus / Denario sedes maculatur pontificalis. / Cum non ex meritis: sed magis credatur.**

Denario castella simul perduntur et urbes; / denario falli saepe puella solet; / Denario quondam qui non erat efficitur fur; / qui bonus ante nimis incipit esse malus; / Denario sedes maculatur pontificalis, / cum non ex meritis, sed magis aere datur.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.79-80).

Pars 4, Liber 2, Rubrica 6: De rebus propriis communibus et alienis (fol.92va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 28. **Insipiens aliena colit propriumque relinquit. Plus alios quam se quis nisi stultus amat: Quam nostrum melius dicitur esse meum.**

Insipiens aliena colit propriumque relinquit; / plus alios quam se quis (nisi stultus) amat?
/ Rebus in alterius crebro defectus habetur; / spes est in propriis rebus habenda magis. /
Ergo meis volo non aliis intendere factis; / quam nostrum melius dicitur esse meum.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.111).

Pars 4, Liber 3, Rubrica 3: De humilitate: seu mititate superbia elatione et fastu (fol.98ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 45. **Non durare potest inflata superbia fili.**

Non durare potest inflata superbia longe; / cum plerumque putat firma manere, cadit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.139).

Pars 4, Liber 3, Rubrica 7: De irrisione et illusione (fol.99ra)

Ricardus iudex venusinus libelli pertractatione nuptiarum capitulo 17. **Illudens alios sepe relusus abit.**

Vera tamen referas: illudere tu mihi noli: / illudens aliis semper elusus abit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.126).

Pars 4, Liber 3, Rubrica 15: De gloria dignitate ambitione honore et vituperio (fol.103rb)

Ricardus iudex venusinus. **Quisquis honorari cupit idem debet honorem / Hunc aliis gerere quem cupit ipse sibi. / Est honor ille tuus: aliis quem feceris ipse.**

Quisquis honorari cupit, idem debet honorem / hunc aliis gerere quem cupit ipse sibi. / Est honor ille tuus, aliis quem feceris ipse; / proficiens aliis proficis ipse tibi.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.107).

Pars 4, Liber 4, Rubrica 5: De gaudio petulantia et letitia (fol.105vb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum. **Letior omnis homo postquam manducat habetur.**

Laetior omnis homo, postquam manducat, habetur; / laetior ex laeto pectore sermo venit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.116).

Pars 4, Liber 4, Rubrica 15: De fame siti seu ieiunio morali consideratione (fol.108va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 28. **Ieiunus leuiter subitam scandescit ad iram.**

Ieiunus leuiter subitam candescit in iram, / torvus in effigie colloquioque ferus.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.115).

Pars 4, Liber 4, Rubrica 16: De saturitate crapula et ebrietate (fol.109ra-rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 28. **Baccho plenus egens regna tenere putat / Letior omnis homo postquam munducat habetur. / Letior ex leto pectore sermo venit.**

Baccho plenus, egens regna tenere putat. / Ergo mandati ne fines praetereantur, /
Paulinum vocitans, alloquar ante cibum. / Quo rapior stultus? Numquid non, pacificato
ventre, voluntatis est melioris homo / Jejunos leviter subitam candescit in iram, / torvus in
effigie colloquioque ferus. / Jejunos dominum quid ei dicturus adire? / differ; inhumanus
tempore degit eo. / Post epulas illum repetis; tua verba libenter / audiet et votis annuet
ipse tuis. / Laetior omnis homo, postquam manducat, habetur; / laetior ex laeto pectore
sermo venit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.115-16).

Pars 4, Liber 5, Rubrica 1: De venerei amoris laude (fol.110rb-va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 49. **Feminee tactu carnis non dulcior vllus / Humanis rebus tactus inesse potest.**

Femineae carnis tactu non dulcior ullus / humanis rebus tactus inesse potest; / Crura,
pedes quotiens secretaque gaudia tangis / cessat frigiditas, igne medula calet.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.146).

Pars 4, Liber 5, Rubrica 10: De modestia vxorum et dissuasione vxorationis (fol.116va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 50. **Est mulier lingosa viro pars mortis amare. / Nocte dieque modis mille fatigat eum. / Cum bene prandere potare quiescere secum / Optat: tunc illa iurgia seua parat. / Non mare turbatum magis pugnare carinam / Fertur: quam mulier litigiosa virum.**

Est mulier linguosa viro pars mortis amarae; / nocte dieque modis mille fatigat eum: / Cum bene prandere, potare, quiescere secum / optat, tunc illi iurgia saeva parat. Quae tibi causa placet, quamvis bona, displicet illi; / quicquid habes odio, diligis illa nimis. / Dulce coquatum tu diligis, illa salatum; / tu volucrum carnes appetis, illa caprae; / Aequoreos pisces quotiens vis, vult fluviales; / tu lucem, tenebras illa tenere cupit; / Cum vis ridere, conatur femina flere; / ridebit quotiens verba dolentis habes. / Non mare turbatum magis expugnare carinam / fertur, quam mulier litigiosa virum.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.149-50).

Pars 5, Liber 1, Rubrica 2: De patientia et impatientia (fol.118va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 40. **Quam patimur iuste non ita pena riget.**

Plus tamen affligor sine causae cognitione, / quam patimur iuste non ita poena riget.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.132).

Pars 5, Liber 1, Rubrica 4: De animi constantia seu perseuerantia leuitate pertinacia et mutabilitate (fol.119rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 40. **Non est prudentis vano sermone moueri**¹ / Constantes animos premia nulla mouent.²

1. Non est prudentis malo sermone moueri; / est fragilis carnae mobilitate frui.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.131).

2. *Fons nondum repertus*

Pars 5, Liber 1, Rubrica 7: De mansuetudine ira et furore (fol.122rb)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractione nuptiarum capitulo 28. **Ieiunus leniter subitam scandescit ad iram.**

Ieiunus leviter subitam candescit in iram, / torvus in effigie colloquioque ferus.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.115).

Pars 5, Liber 1, Rubrica 10: De timore (fol.124va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 7. **Res est sancta timor: reprobos ligat: arcet iniquos. / Ad frugem vite dans melioris eos.**

Res est sancta timor, reprobos ligat, arcet iniquos, / ad frugem vitae dans melioris eos.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.87).

Pars 5, Liber 1, Rubrica 11: De audacia (fol.125ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 42. **Audax audacis vim cohibere solet.**

Ergo resistenti tota virtute resistam; / audax audacis vim cohibere solet; / Eventus pugnae dubius: victoria belli / de populo nimio non venit, imo Deo.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.136-7).

Pars 5, Liber 2, Rubrica 4: De eis que prius et potius agenda sunt quam bellum (fol.126ra)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 42. **Euentus pugne dubius: victoria belli. / De populo nimio non venit vno deo.**

Ergo resistenti tota virtute resistam; / audax audacis vim cohibere solet; / Eventus pugnae dubius: Victoria belli / de populo nimio non venit, imo Deo.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, pp.136-7).

Pars 5, Liber 3, Rubrica 1: De aduersitate et prosperitate (fol.137va)

Ricardus iudex venusinum libro de pertractatione capitulo 35. **Non flet in aduersis: nec prosperitate tumet / Uir sapiens. equa damna lucrumque gerit.**

Non flet in aduersis nec prosperitate tumescit / vir sapiens; aeque damna lucrumque gerit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.125).

Pars 5, Liber 3, Rubrica 4: De naturali mutabilitate status cuiuscunque (fol.139va)

Ricardus iudex venusinus libro de pertractatione nuptiarum capitulo 35. **Transit honor: pereunt preciosa: iuuenta senescit. Deficiunt vires: gloria queque perit.**¹ Capitulo 45. **Elati raro: gloria longa datur.**² / **Ardua nanque cadunt: et tumefacta crepant.**³

1. Transit honor, pereunt pretiosa, iuuenta senescit, / deficiunt vires, gloria cuncta perit.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.123).

2. Elaptis raro gloria longatur.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.123).

3. De modo concessa non prosperitate tumescam: / ardua namque cadunt et tumefacta crepant.

Richardus Venusinus, *De Paulino et Polla* (R. Briscese ed., 1903, p.139).